

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ БАЗИС ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАТИВНОГО СЕРЕДОВИЩА У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті проаналізовано термінологічний базис дослідження підготовки майбутніх психологів до застосування інформаційно-консультативного середовища у професійній діяльності, здійснено аналіз праць, присвячених цьому феномену. Доведено, що «психологічне консультування» – це процес немедичної взаємодії кваліфікованого працівника-психолога та клієнта, який має на меті розв'язання соціальних та особистісних проблем, розкриття психологічного потенціалу особистості за допомогою бесіди чи іншого доступного виду комунікації.

Наголошено на тому, що «комунікація» – динамічна система обміну будь-якою інформацією між своїми суб'єктами вербальним або невербальним шляхом із залученням або без спеціальних символів і кодів. Підкреслено, що таке визначення комунікації добре висвітлює головний і базовий процеси психологічного консультування – спілкування, взаємодію. Встановлено, що середовище – це складна динамічна система, елементи якої постійно з різним рівнем інтенсивності та характеру впливу на суб'єкт (людину, її фізичний, психологічний, духовний стани) змінюють його, наділяючи якість самої системи.

Доведено, що інформаційні технології включають програмування, інтелектуальне навчання, експертні системи, гіпертекст і мультимедіа, мікросвіти, імітаційне сприйняття. Ці методики мають застосовуватися залежно від поставленої мети, отримання інформації.

Можливість вільного брендування психологічних послуг, он-лайн консультацій і терапевтичної підтримки практично будь-якої людини планети виводить на порядок денний феномен «інформаційно-консультативного середовища» як важливого фактору якості праці професіоналів. Огляд наукових праць провідних фахівців в області психології, соціології, педагогіки, філософії та інших наук засвідчив, що до цього часу цей понятійний конструкт у науковій літературі не розглядався.

«Інформаційно-консультативне середовище у практичній діяльності психолога» представлено як складну систему взаємовідносин психолог-клієнт, яка носить консультаційний характер, елементи якої постійно з різним рівнем інтенсивності та характеру впливу на суб'єкт (людину, її фізичний, психологічний, духовний стани) змінюють його, наділяючи якість самої системи, та використовує новітні засоби ІКТ для підвищення продуктивності.

***Ключові слова:** психолог, інформаційно-консультативне середовище, професійна діяльність, комунікація, інформація.*

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку інформаційного суспільства характеризується застосуванням швидко оновлюваних високотехнологічних комп'ютерних засобів і комунікаційних систем, здатних забезпечити нову якість життя людини. Для успішної життєдіяльності людині необхідно не тільки вміти оперативно й ефективно знаходити, використовувати, перетворювати інформацію, застосовуючи сучасні інтерактивні інформаційно-комунікаційні технології та технічні засоби, але і продуктивно взаємодіяти в інформаційному середовищі з іншими людьми.

В сучасних умовах інформатизація освіти набуває таких інноваційних векторів розвитку як оснащення освітніх організацій сучасними мобільними, візуальними засобами ІКТ, широкомасштабне впровадження електронного навчання і

застосування дистанційних освітніх технологій, які дозволяють провадити консультативну діяльність і реалізовувати безперервну підтримку. За таких обставин на порядок денний виступає питання щодо підготовки конкурентоздатних фахівців зі спеціальності 053 – «Психологія», професійна діяльність яких безпосередньо має бути пов'язана з використанням інформаційно-консультативного середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічним підґрунтям професійної підготовки психологів на сучасному етапі є фундаментальні концепції та оригінальні технології, розроблені у працях Н. Карандашева, І. Ковалькова, В. Панок, Н. Шевченко та інших дослідників. Специфіку застосування інформаційних технологій та ІКТ у забезпеченні професійної

підготовки фахівців у ЗВО, майбутніх психологів зокрема, розглядають І. Захарова, С. Літвінчук, В. Трайнев, Т. Удалова, О. Черепехіна та інші.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є розкриття змісту основних понять дослідження підготовки майбутніх психологів до застосування інформаційно-консультативного середовища у професійній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Розгляд змісту основних понять підготовки майбутніх психологів до застосування інформаційно-консультативного середовища у професійній діяльності слід розпочати з виявлення та аналізу існуючих теоретичних посилань і практичних наробок у цій сфері, а передумовою такої роботи є презентація авторського уявлення про інформаційно-консультативне середовище як предмет наукового дослідження.

До складників цього понятійного конструкту слід віднести розгляд таких дефініцій і понятійних конструктів: «психолог», «консультування», «психологічне консультування», «комунікація», «інформація», «інформаційні технології», «інформаційно-комунікаційні технології», «середовище».

На думку В. Карандашева, психолог вивчає душевний світ людини. Психолог як цілитель душі вміє глибоко проникати у думки і відчувати людей, здатний зрозуміти їхні таємні задуми, допомогати їм змінити власну долю [14].

За словами Т. Ковалькової, психолог – це сформована особистість, яка повинна володіти такими властивостями як екстраверсія; емоційна врівноваженість; швидкий темп реакцій; висока активність; низький рівень тривожності, фрустрації, агресивності та ригідності; високі показники за шкалою інтернальності у сферах досягнень і міжособистісних відносин; середній рівень емпатії; альтруїстичний і дружлюбний типи міжособистісних відношень; конформізм; емоційна стабільність; висока нормативність поведінки; практичність; адекватний рівень самооцінки; ейфорійний тип емоційної реакції на вплив стимулів оточуючого середовища; адаптивність [15].

На думку В. Панка, психолог – це особа, яка свідомо впливає на іншу людину, застосовуючи методи психологічних прийомів. Активність суб'єкта носить свідомий, цілеспрямований характер. Основною метою такої специфічної активності є вплив на іншу людину (групу людей), щоб досягти бажаної (здебільшого соціально схвалюваної) поведінки або зміни відносин, міркувань, уявлень, цінностей окремої людини чи групи людей [32].

Професійну підготовку психолога сучасні дослідники розглядають через розвиток у майбутніх фахівців професійного мислення (С. Максименко, В. Панок), соціальної активності (А. Бондаренко, М. Гулина, Д. Пенішкевич, В. Сагарда, Д. Струннікова), професійної кре-

ативності (С. Марков, Б. Моляко), професійної компетентності (І. Зязюн, В. Панок, В. Рибак, М. Шаплавський), критичність мислення, здібностей до прогнозування, імпровізації, інноваційності (М. Іванчук, Л. Карамушка, С. Максименко, Н. Ничкало), формування творчого потенціалу особистості майбутнього практика (Ж. Верн, І. Іщук, А. Киричук, В. Ковальов, Н. Ничкало, В. Рибалка), формування пізнавальної активності (Т. Олексієнко), розвиток загальної і психологічної культури (В. Рибалка) як підготовку до науково-дослідницької діяльності (П. Горностай, М. Гулина, Л. Карамушка, С. Максименко).

За С. Батишевим термін «професійна підготовка» визначено як «сукупність спеціальних знань, навичок і вмінь, якостей, трудового досвіду і норм поведінки, які забезпечують можливість успішної роботи за відповідною галуззю діяльності. Залежно від кваліфікації розрізняють чотири основних види професійної підготовки, які потребують відповідної професійної освіти: вищій, середній спеціальній, початкової професійної або елементарної освіти» [33].

На думку Н. Шевченко, професійна підготовка психологів полягає в орієнтації її цілей, змісту, форм і методів на становлення й удосконалення особистості суб'єктів навчання, стимулювання й гармонізацію їхнього розвитку, сприяє розвитку гуманістичного світогляду. Система професійної підготовки психологів має бути гуманістичною як за формою, так і за змістом з урахуванням принципів і цінностей гуманістично-орієнтованої освітньої підготовки психологів [33].

Отже, психолог – це спеціаліст, який отримав вищу освіту з психології, виконує консультування з певних регістрів розладів душевної організації. Найбільш поширені в Україні соціальні, періодичні та клінічні психологи. Соціальні психологи здебільшого займаються безпосереднім контактом із кадрами (психологічне консультування, тренінги). Педагогічні психологи здебільшого співпрацюють із дітьми (діагностика та корекція поведінки дитини). Клінічний психолог займає проміжне місце між психотерапевтом і психологом, займається консультуванням людей із певними розладами психіки.

Важливим є аналіз понятійних конструктів «психологічне консультування» та «консультація». У процесі підготовки цього матеріалу ми не знайшли єдиного загальноновживаного тлумачення цієї дефініції. Майже всі автори насамперед наводять характеристику та опис властивостей цього терміну, приводять окремі визначення вказаного процесу або процесуальні обставини. Причиною цього може бути поширеність такого явища як консультування, оскільки нині існує величезна кількість професій, які в тій чи іншій мірі використовують інструмент «консультування».

У словнику української мови за редакцією І. Білодіда вказано, що консультація – це порада фахівця з якого-небудь питання [29]. Це корелює із нашою думкою про те, що з професійної точки зору надавати консультацію має та особа чи фахівець, який має достатню кваліфікацію.

Більш розширене тлумачення знаходимо у Соціологічному словнику під редакцією С. Купрієнко. Він надає таке визначення консультуванню – «особлива форма надання соціальної допомоги шляхом психологічного впливу на людину або малу групу в цілях їх соціалізації, відновлення і оптимізації їх соціальних функцій, орієнтирів, вироблення соціальних норм спілкування» [28]. Таке визначення ігнорує елемент компетентності консультанта, але більш конкретизує напрям консультативної дії.

Визначення консультації з позиції навчання, надане автором Українського педагогічного словника С. Гончаренко, є таким – «порада, пояснення педагога учням і студентам з будь-якого питання. Проводиться у формі співбесіди індивідуально чи з групами, у позанавчальний час за певним графіком чи в міру потреби після завершення вивчення розділу програми, у процесі його вивчення і особливо в період підготовки до екзаменів. Консультація сприяє кращому усвідомленню складних для учнів чи студентів питань, а також поглибленню їхніх знань і розвитку наукових інтересів» [4]. Як бачимо, це визначення також акцентує увагу на кількісній характеристиці консультування і на його предметі, зокрема й педагогічному процесі.

Нами було розглянуто класичне визначення дефініції «консультування» за напрямом професійного консультування. Унікальність консультування полягає у тому, що його коріння лежать у багатьох дисциплінах і духовних практиках (релігія, філософія, педагогіка, соціальна робота, медицина психіатрія, психологія сім'ї) [20]. Органічно психологічне консультування входило в розвиток, життя філософських, релігійних учнів і залишило за собою єдину загальну термінологію «консультування».

Для нашого дослідження найбільш важливим є підхід з боку загальної психологічної науки, тому, керуючись основною ідеєю нашого дослідження – поглиблення, створення навичок ефективного психологічного консультування в умовах розповсюдження засобів надання різного роду інформації, зауважуємо, що процес «консультування» вважається головним видом психологічної допомоги. Отже, в фокусі уваги нашого дослідження опинився феномен «психологічного консультування», або «консультування» в розрізі психологічних вчень.

Консультування та психотерапія – багатоелементні галузі знання та діяльності. Появою

терміну «психологічного консультування» людство насамперед зобов'язане К. Роджерсу [25], оскільки до виходу у світ праці «Консультування та психотерапія» практично не можливо було чітко виокремити консультування від психотерапії «Консультуванням було прийнято називати поодинокі й поверхневі контакти з клієнтом. Більш тривалі контакти, спрямовані на глибоку реорганізацію особистості, позначалися терміном «психотерапія».

К. Роджерс стверджував, що психологічна допомога потрібна не тільки невротикам, психотикам, але і людям здоровим. Консультування людини – це насамперед робота з її почуттями та емоціями, переживаннями та ставленням до інших і себе, а більшість психологічних труднощів зумовлені блокуванням прагнення до самоактуалізації. Особливо не розділяючи терміни «психотерапія» та «психологічне консультування», вчений запропонував психологу відштовхуватися від медичної термінології і ввів особливу термінологію проблем (а не хвороб) людини. Консультування та психотерапія засновані на «плановому застосуванні методик, розроблених на базі загальноприйнятих психологічних принципів» незалежно від нозології. Вперше замість терміну «пацієнт» К. Роджерс використовував для визначення людини, яка потребує психологічної допомоги, термін «клієнт» [25].

Схоже за напрямом визначення консультації психологічної знаходимо у психологічному словнику під редакцією В. Синявського та О. Сергеєнкової – «одна з послуг психологічної служби, спрямована на її надання психологом-консультантом особам, які мають потребу в оптимізації своєї психологічної активності, в переборюванні неприємних психічних станів, утруднень, почуттів безвиході, в організації спрямування тощо» [24].

С. Вітвицька, розкриваючи специфіку психологічного консультування як окремого виду психологічної допомоги немедичного характеру, наводить таке визначення консультування – «вид спеціально організованого спілкування, у процесі якого психолог-консультант допомагає клієнтові дослідити і прояснити свою життєву ситуацію, актуалізувати додаткові сили і здібності, щоб знайти вихід зі складних для нього обставин» [3, с. 9].

Психологічне консультування має багату та давню історію, однак для більш повного розуміння існуючих можливих альтернатив цієї дефініції з точки зору різних фахівців розглянемо й інші трактування, зокрема бачення зарубіжних і вітчизняних авторів. Проведений огляд низки наукових праць і думок дозволяє дійти висновку, що глибоке поняття терміну «консультація» своїм корінням сягає античних часів, коли носіями знань, які ми називаємо психологічними, були мислителі та філософи.

Таке давнє явище настільки сильно увійшло в наш повсякденний обіг, що знайти єдине уніфіковане трактування ми не маємо змоги, розглядаючи праці вчених середини ХХ століття, які надали консультуванню статусу професійного елементу, науковців і практиків, які поглибили та адаптували це поняття з урахуванням новітніх відкриттів у цій сфері. Отже, під психологічним консультуванням ми будемо розуміти процес немедичної взаємодії кваліфікованого працівника-психолога та клієнта, який має на меті розв'язання соціальних та особистісних проблем, розкриття психологічного потенціалу особистості за допомогою бесіди чи іншого доступного виду комунікації.

Ще одним завданням є розгляд поняття «комунікація». Згідно Словника іншомовних слів Л. Пустовіт слово «комунікація» походить від латинського «communicatio» і означає «повідомлення», «зв'язок», «сполучення» [27, с. 543]. Більш розширене визначення цієї дефініції наводиться у Педагогічному словнику за редакцією М. Ярмаченка – «спілкування, передавання інформації від людини до людини; специфічна форма взаємодії людей у процесі пізнавально-трудової діяльності за допомогою мови чи інших знакових систем» [21, с. 259]. Це поняття часто використовується у парі з явищем телекомунікації, яке використовується для опису технічних засобів зв'язку (телебачення, телефон, комп'ютер, факс) [9, с. 37].

Аналізуючи літературні джерела, можна сказати, що більшість вчених вкладають у поняття «комунікація» досить різні погляди:

– процес взаємообміну інформаційними потоками (М. Майерс, Г. Почепцов, М. Громкова, Б. Сапунов [2, с. 23; 5, с. 26]);

– невід'ємний процес існування життя у будь-якій формі та рівні, при якому інформація в живих системах (на відміну від технічних) концентрує у собі життєвий зміст, має пластичну форму, адже вона не тільки передається, а й трансформується, відроджуючись у різних мовах, кодах – від культурного до генетичного (В. Кабрін [12, с. 18]);

– цілісний механізм, який забезпечує життєдіяльність і подальший розвиток людських відносин, охоплює такі складники як усі розумові символи, засоби передачі цих символів у світовому просторі, збереження та захист їх у часі (Ч. Кулі [16, с. 320]);

– засіб передачі інформації через час і простір, зв'язок суб'єкта з об'єктом – людиною чи машиною (М. Каган [13, с. 145]);

– безпосередня та раціональна взаємодія двох суб'єктів (А. Соколов [10, с. 24]).

Отже, ядром феномену комунікації є висвітлення поняття з точки зору кооперації, отримання та передачі інформації, яка має життєву цінність. Тобто процес передачі власного розуміння, саморозвитку та самореалізації особи в комунікативний світ.

У 1976 році, кооперуючи свої набуті знання та розуміння до терміну «комунікація», американські соціологи К. Ларсон і Ф. Денс запропонували суспільству 126 підходів до тлумачення цього поняття та виділили три основні інтерпретації:

1. «Комунікація» – засіб зв'язку будь-яких об'єктів матеріального та духовного світу. У цьому випадку використовується підхід, який орієнтується на різні комунікативні засоби, основним призначенням яких є реалізація соціальних функцій.

2. «Комунікація» – це динамічна система, суб'єкти якої обмінюються інформацією. Якщо суб'єктами такої системи є люди, то така комунікація перетворюється у спілкування. Це тлумачення стосується соціальної комунікації, особливо міжособистісної комунікації.

3. «Комунікація» – вплив на суспільство, його складники за допомогою передачі та масового обміну інформацією. Тлумачення відноситься до сфери вивчення поведінки мас і їх соціології [1].

Опираючись на приведені вище інтерпретації, ми будемо розуміти під визначенням «комунікація» динамічну систему обміну будь-якою інформацією між своїми суб'єктами вербальним або невербальним шляхом із залученням або без спеціальних символів і кодів. З огляду на наше дисертаційне дослідження зазначимо, що це визначення комунікації добре висвітлює базовий процес психологічного консультування – спілкування, взаємодію.

Намагаючись бути максимально точними та об'єктивними під час розробки складників понятійного конструкту «інформаційно-консультативне середовище», насамперед звернемося до загальноживаного розуміння феномену «інформація». Оскільки ми розглядаємо конструкт «інформаційно-консультативне середовище» з позиції використання психологами. То зауважимо, що взаємодія з потенційним клієнтом, комунікаційний процес може проводитися очно, заочно, взагалі без участі психолога, за допомогою різних засобів, у тому числі технічно-інформаційних, і при кожній варіації наповненням, «енергією», «товаром» роботи в системі «психолог-клієнт» є «інформація».

З латинської мови «інформація» (information) – роз'яснення, виклад [34] – відомості про предмети, процеси навколишнього світу. Спроби формального визначення інформації в українській версії Вікіпедії дають змогу зрозуміти, що цей термін байдужий до істинності свого вмісту. Інформація «може бути правдивою, хибною або відвертою брехнею».

Цікава думка авторів цієї статті з приводу різниці між термінами «інформація» та «дані»: «Від даних інформація відрізняється доступністю для отримувача. Наприклад, нерозшифрований рукопис Войнича, можливо, містить якийсь зміст, а тому потенційно може стати інформацією, але

до розшифрування він – лише набір символів і картинок, над якими можуть працювати дешифрувальники, тобто має ознаки тільки смислового конструкту «дані». Фактично ми можемо розуміти, що ту інформацію, яку в комунікаційному процесі суб'єкт спілкування не може сприйняти та зрозуміти, ми можемо вважати переданими даними, але вони потребуватимуть роз'яснення.

Низка вчених термін «інформація» сприймали як допоміжну систему існування та розвитку людських відносин, яка включає у собі знаки, коди, шифри, розумові символи, способи їх обробки, передачі, трансформації та збереження у просторі та часі (Ч. Кулі [16, с. 320]); безпосередній зв'язок суб'єкта з об'єктом (людина / машина) (М. Каган [13, с. 145]); синтез обміну певними знаннями через взаємодію двох суб'єктів (А. Соколов [30, с. 24]).

Науковець В. Осадчий надає цікаву і важливу характеристику терміну «інформація», яка стала дуже актуальною на цьому етапі розвитку нашого суспільства, який характеризується широкою інформатизацією та інтеграцією: «інформація – це товар, який можна продукувати або продавати, а також її можна назвати найціннішим ресурсом суспільства разом із вугіллям, нафтою, газом. Отже, існує і технологія роботи з нею, тобто сукупність прийомів, засобів і методів, які застосовуються для обробки інформації» [39].

Можемо зробити висновок, що інформація – це інтелектуальний продукт, відомості, зрозумілий і доступний опис об'єктивної дійсності, який може бути переданий від одного носія до іншого. Зауважимо, що, на відміну від поняття «дані», під «інформацією» можна розуміти лише доступний для розуміння вид даних. Тобто інформація, яку суб'єкт комунікації не здатен обробити чи зрозуміти, буде для нього вже не інформацією, а лише даними.

Оскільки основним нашим задумом є застосування у практичній діяльності майбутніх психологів інформаційно-консультативного середовища, то необхідно звернути увагу на складники цього феномену, а саме інформаційні технології, інформаційно-комунікаційні технології та середовище взагалі.

У широкому розумінні ІКТ є сформованою та структурованою системою методів, засобів для створення, зберігання, передачі, опрацювання, подання різної інформації у будь-якому вираженні за допомогою величезного різноманіття інформаційних пристроїв [11]. Таке визначення повністю відповідає нашим очікуванням.

Інформаційні технології включають програмування, інтелектуальне навчання, експертні системи, гіпертекст і мультимедіа, мікросвіти, імітаційне сприйняття. Ці методики мають застосовуватися залежно від поставленої мети, отримання інформації.

Весь період використання комп'ютерних інформаційних технологій представляє у вигляді епох або ер, здебільшого пов'язаних із появою все більш досконалих комп'ютерів. Під час еволюції комп'ютерів і пов'язаних з ними технологій їх використання переміщується від виконання елементарних операцій в область прийняття рішень, інтелектуальних і наукоміських проблем.

Інформаційно-комунікаційні технології – комплекс способів і методів програмно-технічних засобів, виробничих процесів, об'єднаних з метою збору, обробки, зберігання, відображення, використання та розповсюдження інформації для задоволення потреб користувачів [8]. Найбільш розповсюджене тлумачення інформаційно-комунікаційних технологій надала І. Захарова – конкретний спосіб роботи з інформацією: це і сукупність знань про способи та засоби роботи з інформаційними ресурсами, і спосіб та засоби збору, обробки та передавання інформації для набуття нових відомостей про об'єкт, який вивчається [7].

Таке визначення підтримує доктор економічних і технічних наук В. Трайнев [32], за словами якого до інформаційно-комунікаційних технологій відноситься програмно-технічне забезпечення та сукупність методів застосування логарифмічних функцій, які поєднуються у технологічний ланцюг, що в подальшому забезпечує зниження трудомісткості та складності використання інформаційних резервів, а також підвищення якості та швидкості при зборі, обробці, збереженні та відображенні інформації.

З часу появи ЕОМ першого покоління психо-діагностичні апаратно-програмні засоби зазнали значної еволюції, яка характеризувалася не тільки стрімким розвитком комп'ютерних технологій, але і більш глибоким поданням або розумінням тих завдань в області психологічної діагностики, які можливо та потрібно вирішувати на комп'ютері.

Одне з ключових понять дисертації – «середовище» було введено нами в дослідження заради спрощення та узагальнення основної ідеї. Зазначимо, що раніше в наукових працях не зустрічалося поняття «інформаційно-консультативне середовище» в симетричному вигляді, тому для його розкриття спробуємо дати точну оцінку окремим його складникам. Загальний зміст поняття «середовище» впливає з етимології цього слова, яке розуміється як центр або середина чогось. На це вказує Етимологічний словник української мови за авторством Б. Рудницького [6, с. 1006]. Між тим головний аспект середовища насправді полягає у протилежному значенні, а саме – в оточенні. Під поняттям «оточення» розуміємо сукупність елементів системи, які визначають її характерні особливості, а також детермінують перманентний вплив на суб'єкт під час взаємодії.

У Тлумачному словнику сучасної української мови за редакцією В. Калашника поняття «середовище» у найбільш широкому розумінні розкривається як сукупність природних і соціально-побутових умов, а також сукупність людей, пов'язаних спільністю цих умов, у яких відбувається діяльність людського суспільства, організмів [31].

Детальний огляд наукових праць дозволяє стверджувати, що поняття «середовище» є досить поширеним і є предметом вивчення багатьох напрямів наукового знання: психології, філософії, соціології, педагогіки, антропології, біології. Такі визначення цілком точно відображають думки більшості авторів, які стосувалися педагогічної, соціологічної, психологічної практик. Резюмуючи наведені інтерпретації, маємо змогу констатувати те, що середовище – це складна динамічна система, елементи якої постійно з різним рівнем інтенсивності та характеру впливу на суб'єкт (людину, її фізичний, психологічний, духовний стани) змінюють його, наділяючи якими самі системи.

Професійна діяльність фахівців у сфері душевного здоров'я людини разом з інтенсивним розповсюдженням інформаційних технологій у світі та Україні поступово набуває характерних для інформаційної епохи особливостей. Можливість вільного брендування психологічних послуг, он-лайн консультацій і терапевтичної підтримки практично будь-якої людини планети виводить на порядок денний феномен «інформаційно-комунікаційного середовища» як важливого фактору якості праці професіоналів. При цьому, зважаючи на специфіку професії психолога, нами обґрунтовано та введено схожий за своєю сутністю, але відмінний у важливих фахових деталях понятійний конструкт – «інформаційно-консультативне середовище». Наш конструкт та вже існуючий базуються на стрімкому розвитку інформаційних технологій, але один спирається на поняття «комунікація», а інший – «консультація», яке відповідає професійній специфіці діяльності психолога.

Висновки і пропозиції. Проаналізувавши сутність понять «психолог», «консультування», «психологічне консультування», «комунікація», «інформація», «інформаційні технології», «консультування», «середовище», можна зробити висновок, що «інформаційно-консультативне середовище у практичній діяльності психолога» є складною системою взаємовідносин психолог-клієнт, яка носить консультаційний характер, елементи якої постійно з різним рівнем інтенсивності та характеру впливу на суб'єкт (наприклад, людину, її фізичний, психологічний, духовний стани) змінюють його, наділяючи якими самі системи, та використовує новітні засоби ІКТ для підвищення продуктивності.

Список використаної літератури:

1. Dance F., Larson C. The functions of Human Communication: *A Theoretical Approach*. N.Y., Holt, Rinehart&Winston, 1976.
2. Myer G.E. The dynamics of human communication: a laboratory approach. New-York, 1980, p. 11.
3. Вітвицька С.С. Формування гностичних вмінь у студентів в процесі вивчення педагогічних дисциплін як педагогічна проблема / *Формування виховних умінь майбутніх педагогів* : зб. наук. пр. / [за ред. О. Дубасенюк]. Житомир : ЖДПІ, 1996. С. 87–99.
4. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 373 с.
5. Громкова М.Т. Психология и педагогика профессиональной деятельности : учеб. пособие для вузов. Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. 415 с.
6. Етимологічний словник української мови: В 7 т. Т. 1: А-Г / Ред. кол.: О.С. Мельничук (гол. ред.), І.К. Білодід, В.Т. Коломієць, О.Б. Ткаченко. АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні. Київ : Наукова думка, 1982. 632 с.
7. Захарова И.Г. Информационные технологии в образовании : учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. завед. Москва : Академия, 2003. 192 с.
8. Игушева И.А. Информационно-коммуникационные технологии в современной начальной школе. Электронный ресурс. Режим доступа: http://school-russia.prosv.ru/info.aspx?ob_no=27022.
9. Интернет-обучение: технологии педагогического дизайна / Под ред. М.В. Моисеевой. Москва : Издательский дом «Камерон», 2004. 216 с.
10. Интернет-комунікації в курсі астрофізики педагогічного вузу. *ІКТ портал. Матеріали XIV Міжнародної конференції-виставки «Інформаційні технології в освіті», 2004*. С. 45–46.
11. Інформаційно-комунікаційні технології. [Електронний ресурс]. Режим доступу: uk.wikipedia.org/wiki/інформаційно-комунікаційні_технології.
12. Кабрин В.И. Психология коммуникативного развития человека как личности : автореф. дис. док-ра психолог. наук. СПб, 1993. 57 с.
13. Каган М.С. Мир общения: проблемы межсубъектных отношений. Москва : Политиздат, 1988. 319 с.
14. Карандашева В.Н. Психология. Введение в профессию. Москва, 2009. 234 с.
15. Ковалькова Т.О. Психологічний портрет майбутніх фахівців із психології. *Правничий вісник Університету «КРОК» Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК»*. Вип. 23. Київ, 2016. С. 200–206.

16. Кули Ч. Социальная самость. *Американская социологическая мысль: тексты*. Москва : Изд-во МГУ, 1994. С. 320–326.
17. Матвієнко О.В. Професійна підготовка майбутніх психологів як психолого-педагогічна проблема. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки*. 2014. Вип. 1(1). С. 215–220. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhpr_2014_1_%281%29__41.
18. Осадчий В.В. Педагогічні засади професійного консультування молоді засобами інтернет : дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Вінницький держ. педагогічний ун-т ім. Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2005. 268 с.
19. Панок В.Г. Прикладна психологія. теоретичні проблеми : монографія. Київ : Ніка-Центр, 2017. 188 с.
20. Пахомов В.П. Из истории консультирования. Москва : Издательский центр «Академия», 2006. 62 с.
21. Педагогічний словник / За ред. М.Д. Ярмаченка. Київ : Пед. думка, 2001. 516 с.
22. Петухова Л.Є. До питання про трисуб'єктну дидактику. *Комп'ютер у школі та сім'ї*, 2007. № 5(61). С. 7–9.
23. Почепцов Г.Г. Теория коммуникации. Москва : Реал-бук, Киев : Ваклер. 2001. 656 с.
24. Психологічний словник / авт.-уклад.: В.В. Синявський, О.П. Сергеєнкова; за ред. Н.А. Побірченко. Київ : Наук. світ, 2007. 274 с.
25. Роджерс К.Р. Консультирование и психотерапия. Новейшие подходы в области практической работы : монография [пер. с англ.]. Москва : Изд-во ЭКСМО-Пресс, 1999. 464 с.
26. Сапунов Б.М. Философские проблемы массовой информации и телерадиокоммуникации. Москва : Реал-бук, 1998. 134 с.
27. Словник іншомовних слів / Уклад.: Л.О. Пустовіт та ін. Київ : Довіра, 2000. 1326 с.
28. Словник Соціології (літери А-Я) С.А. Купрієнко. Режим доступу: <http://kuprienko.info/kupriyenkos-slovnik-sotsiologiyiliteri-a-ya/7>.
29. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І.К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1970-1980. Т. 4. 267 с.
30. Соколов А.В. Общая теория социальной коммуникации : учебное пособие. Санкт-Петербург : Изд-во Михайлова В.А., 2002. 461 с.
31. Тлумачний словник сучасної української мови: загальноновживана лексика: близько 60 000 слів / [уклад. Л.Г. Боярова, Г.А. Губарева, О.О. Дудка та ін.]; за заг. ред. проф. В.С. Калашника. Харків : ФОП Співак Т.К., 2009. 960 с.
32. Трайнев В.А. Информационные коммуникационные педагогические технологии (обобщения и рекомендации) : учеб. пособ. Москва : Дашков и Ко, 2008. 280 с.
33. Шевченко Н.Ф. Формування професійної свідомості практичних психологів у системі вищої освіти : дис. д-ра психол. наук: 19.00.07. Київ, 2006. 469 с.
34. Юридична енциклопедія: В 6 т. [Редкол.: Ю.С. Шемшученко] (голова редкол.) та ін. Київ : «Укр. енцикл.», 1998. 717 с.

Sobol A. Terminological research basis for training future psychologists to apply counselling environment in their professional activity

The article analyses terminological basis of training future psychologists to apply counselling environment in their professional activities; the outline of studies on the issue is presented. It is proved that “counselling” is a process of non-medical interaction between a qualified psychologist and a client, aimed at solving social and personal problems, revealing psychological potential of the individual through conversation or other means of communication.

It is emphasized that “communication” is a dynamic system of exchange of any information between the subjects verbally or non-verbally, with or without the use of special symbols and codes. It is highlighted that this definition of communication covers the main and basic process of counselling – communication and interaction. It is found out that environment is a complex dynamic system. Its elements are constantly changing the system with different intensity and nature of influence on the subjects (e.g.: men, their physical, psychological, and spiritual state).

As a result, the environment acquires the qualities of the system itself. It is proved that information technologies include: programming, intellectual learning, expert systems, hypertext and multimedia, microworlds, imitation perception. These techniques should be used to obtain information depending on the purpose.

The possibility of free branding of psychological services, online consultations and therapeutic support of almost any person on the planet, puts on the agenda the phenomenon of “counselling environment” as an important factor of the efficient professional activity. A review of scholarly works of leading experts in the field of psychology, sociology, pedagogy, philosophy and other studies showed that so far this conceptual construct has not been an issue under consideration.

Thus “counselling environment in the practical activities of a psychologist” is presented as a complex system of psychologist-client relationships, which has a consulting nature, the elements of which are constantly changing. The levels of intensity and nature of impact on the subjects are also changing (e.g.: man, physical, psychological, and spiritual state), endowing it with the qualities of the system. The latest information and communication technologies are applied to increase the productivity.

Key words: *psychologist, counselling environment, professional activity, communication, information.*